Шевченко на Запоріжжі

Гравюри В. І. Касіяна на твори Т. Г. Шевченка

По якому правдивому,
Святому закону
І землею, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте?!.

(З вірша «Холодний Яр»).

...лановий біжить
Та б'є мене добре і ніби,
проклятий,
Свитину здирає...

(З вірша: «Буває, в неволі іноді згадаю»).

А патріот, убогих брат,
Дочку й теличку однімає
У мужика.

(Із поеми «Княжна»).

Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли, —
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть...

(Із вірша «І виріс я на чужині...»)

Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!..

(З вірша «Якби ви знали, паничі...»).

...Був я уторік на Україні,— був у Межигорського спаса і на Хортиці...
(Т. Г. Шевченко. Лист до Якова Кухаренка від 26 листопада 1844 р.).

Пишно розцвітає
Рідний край чудесний.
І пливуть над краєм
Благодатні весни.
Весни благодатні,
Урожайні літа.
Ленінським промінням
Ця земля нагріта.
У сім'ї єдиній
Ми шануєм свято
Того, хто за правду
Вистраждав багато.
Хто світив зірницю
В непроглядні ночі,
Хто щасливу долю
Людям напророчив.
Вже пройшло сто весен,
Як нема Тараса.
Він — Вкраїни гордість,
Слава і окраса.
Він живе між нами
Зіркою ясною
І стаєріднішим
З кожною весною...
Любий наш Кобзарю,
Славний соловію,
Розповім про тебе
Людям, як умію...

(ГЛАВИ З ПОЕМИ)

Стоїть пекучий літній день,
Коли не чуть в степу пісень,
Бо навіть і мала пташина
Шукає затінку. Шипшина
Понад дорогою цвіте
А сонце палить, і ніде,
Ніде від нього не сховатись
І з ним не в силі позмагатись.
Та й поле — стернями руде...
Післяобідньої пори
По шляху, що повивсь з гори
В байрак, тай знов поплівсь на гору,
Туди, де мріють осокори, —
Йшов подорожній. Сакви дві,
Припорошілі, через плечі,
В руці мольберт — звичайні речі —
І бриль на русій голові.
Видать, нелегка путь йому,
Бо очі в порослі-диму,
Блищить на лобі піт солоний,
Немудра ноша спину клонить
Та спраги в роті каламуть...
Він поспіша, бо не єдиний:
Ген на шляху — якась людина.
Прибавив кроку — наздогнав:
Нащадка козака впізнав.
То був безусий парубчак,
Ставний, дебелий у плечах,
В старій сорочці полотняній,
Ув очкурі та без сап'янів:
Добряга — видно по очах.
— Здоров, козаче-отамане!
— Здорові будьте, добрий пане, —
Отвітив хлопець, поклонивсь.
— Ох, і чудний ти! Не хились!
Який я пан? Я — син мужичий.
Тобі рівня. Поганий звичай
В нас — поклонятися панам.
Не треба їх боятись нам!
— Ви... не жартуєте?
— Їй-богу,
Святая правда! І в убогих
Така у жилах кров тече,
Як і в панів... Ой, і пече!..
Ти хто, хотів би я узнати,
І як тебе, козаче, звати?
— Рибалка, Сербиченко Влас.
А вас?
— Мене зовуть Тарас
Шевченко. Не чував такого?
— Здається, ні.
— Та це нічого.
Ось ми й знайомі... А одначе,
Куди мандруємо, козаче?
— З Вовниги я, а це іду
Туди, в Микольську слободу.*)
До дядька Клима, що на мості.
— І я туди ж, до Діда в гості.
— Це ж до якого, підождіть, —
Людей я знаю в слободі!
— То добре, будеш за сусіда.
Звуть Ненаситцем мого Діда
— До Ненаситця, кажеш, так?
А ти ж, Тарасе, і дивак,
І насмішив мене!.. До речі,
У тебе ж натомились плечі —
Знімай сакви!
— Спасибі, брат.
— Допомогти я другу рад,
Не варто дякувать.
Так, значить,
Ти до порогів? Чи не бачив
Ніколи їх?
— Та й правда, ні,
А часто снилися мені.
Хоч не бував на них ні разу...

*) Села біля дніпровських порогів: Вовнига — біля Вовнизького. Микольське — біля Ненаситця. (Автор).

— Хто ж ти такий, скажи, Тарасе.
— Я — живописець.
— Звідкіля?
Здалека, з самої столиці,
Санкт-Петербурга.
— Ой-я-я!
Тож, мабуть, видів там царя?
— Так, бачив і царя,
й царицю...
— Які ж вони?
— Немов сичі,
Оті, що скиглять уночі!
— Що ти говориш, схаменись!
Бо як почують ті іуди,
Тоді чи знаєш, що нам буде?!
— Нічого, брате, не журись:
Не видадуть нас добрі люди!..

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердито піниться, реве!
Його не висушили роки,
Він, як титан, усе живе.
На всьому шляхові до моря
Крізь сині доли прямував,
Здвигнув плечем гранітні гори
Немов кайдани розірвав.

Тут чорний ворон квилить-плаче,
Віщун страждань нових та бід
Тут Ненаситець дужий плаче —
Страхає пеклом сивий Дід...
«Як Голубого не здолати
Ніяким скелям та валам, —
Так і народ не закувати
Панам, жандармам і царям!» —
Так думав, стоючи на скелі,
Тарас Шевченко молодий.
І шум Дніпрової води,
Що теше валуни дебелі,
І свіжий вітер, що в лице
Духм'яним дише чебрецем
Та б'є в його відкриті груди,
У серці радість, силу будять!
Душа Тарасова горить:
Тарасу хочеться творить!
Він миттю дістає мольберта
І пензлі... Вже рука уперта
Квапливо вносить на папір
Дніпрові хвилі, темні скелі,
Кріпацькі згорблені оселі
Та плавнів зеленавий бір...
А над усім, як гімн Людині —
З косою гострою, в свитині,
Ярема - Влас, що гордо став
За волю, стиснувши уста.

...Другого дня Шевченко з Власом,
Що побратимом став Тарасу, —
На дуба сіли, щоб пливти
На південь далі, за пороги..
— Тепер не зіб'єшся з дороги.
В Вовнизі маю я зійти,
Бо матінка чекає дома.
Ця путь, Тарасе, нам відома,
Ми — лоцмани із давнини:
Плоти проводимо й човни
Аж в Александровськ.

— Ну, спасибі,
Мій милий брате, за усе...
— Твою ми правду понесем,
Зерном розсієм в чорні скиби.
Ми не забудемо тебе!
Прощай, мій орле
сизокрилий! —
І обнялись з усієї сили...

Сміялось небо голубе.
Ревли пороги. Наче тріску,
Кидало дуба в буруни
Ті, що вирують з глибини ...
Пливли на землю запорізьку...
Ще довго хвилі дуб хлистали,
Та скелі щірились руді...
У Вознесенці - слободі
Плавці до берега пристали.

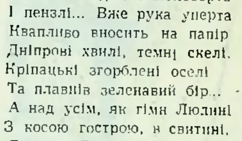

На лівім березі Дніпра,
Поміж кущів, зелених трав,
Побіля Капустянки-балки
Сушили ятері рибалки.
Стоять прив'язані човни.
Палає вогнище. З пітьми
Обличчя видно сивоусі,
Та голова із чубом русим:
То між рибалками сидить
Шевченко: на вогонь глядить
І слуха, що давно минуло...

І знову день... У ранній час
Свої сакви зібрав Тарас,
І вже везе його рибалка
В малому утлому човні
На Хортицю, що в далині
Привітно мріє... Серце палко
У грудях б'ється і ячить
І, ледь не вискочить, кричить:
— Добридень, Хортице козача!
Весь день ходив Тарас...
Одначе,
Хоча весь острів обійшов,
Він тільки місце те знайшов,
Де Січ була, полки стояли,
Козацькі коні гарцювали
Та розвівались бунчуки ..
І згадав він те минуле:
«Пишними рядами
Виступають отамани,
Сотники з панами,
І гетьмани... Розказують,
Як Січ будували,
Як козаки на байдаках
Пороги минали.
«Грай, кобзарю, лий, шинкарю!» —
Козаки гукали.
Шинкар знає, наливає
І не схаменеться;
Кобзар вшкварив, а козаки —
Аж Хортиця гнеться —
Метелиці та гопака
Гуртом оддирають;
Кухоль ходить, переходить,
Так і висихає.
«Гуляй, пане, без жупана,
Гуляй, вітре, полем.
Грай, кобзарю, лий, шинкарю,
Поки встане доля»...)*
Де вона поділась та козацька воля?
З вітром розлетілась тирсою по полю.
Вже стежки козачі заросли тернами...
Що ти, Катерино, вділа із нами!
Землю ту святую кровію полито,
А приблуда-німець засіває жито.
На костях козацьких виросли городи,
Та йому, приблуді, тут картопля родить.
На своїм жаргоні колоніст белькоче.
Українська мова? Слухати не хоче!
Він не хоче знати предків наших слави.
Що йому до того? Бо ж орел двуглавий
І його особу, і добро стережить.
Пан усе уміє, все приблуда може!
Що йому до слави нашої України?
— Век, пашоль отсюда! Дас іст ерде майне! —
Щоб ти подавився нашою землею,
Щоб скоріш накрився у могилі нею!
Чи ти чуєш, небо, ці мої прокльони?!
Розколись надвоє, розверbegnися громом!
Звийся над землею полум'ям червоним —
Хай згорять у ньому трони і корони
Разом із панами, разом із царями,
Разом з усім кодлом — тими бахурями!!!

І почуло небо думи ті Тараса:
Підхопився вітер, курява знялася —
Застелили небо грозові хмари,
Вдарили гармати — громові удари!
І вогонь кресали сині блискавиці,
Поміж хмар літали вогняні жар-птиці —
Било небо землю батогами злими,
І стояв Шевченко на горі щасливий!..

Відгриміли хмари, промінь сонця блиснув —
Чарівна веселка над Дніпром повисла...

*) З поеми Т. Г. Шевченка «Гайдамаки».

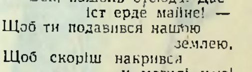

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.
Т. Г. ШЕВЧЕНКО.

Веселка грає над Дніпром
Чудесним злотом-сребром,
Дугою тулиться до плеса.
Могутні груди Дніпрогесу
Надійно дихають добром.
Там, де стояв колись Тарас,
На древнім острові козачім,
Кресав слова свої гарячі, —
Красуня-щогла піднялась.
Вона тримає силу струн,
Які несуть гарячий струм
До наших велетнів-заводів,
Що гордо височать на сході.
А де багато літ назад
З рибалками ходив
Шевченко, —
Нема старої Вознесенки:
Зросло тут дивне місто-сад...
І на оновленій землі
Врага немає, супостата, —
Щасливий син, щаслива мати,
Щасливі люди на землі.

Василь МАРЕМПОЛЬСЬКИЙ.

П'єса великого Кобзаря на сцені театру імені Щорса

Повільно відкривається завіса, і перед глядачами на величезному полотнищі виникає дорогий і близький усім народам образ славетного Кобзаря.

В залі запановує благоговійна тиша. В урочистому мовчанні здається почуваєш, як б'ються серця людей, сповнені поваги і любові до поета.

Але ось гасне світло, лунає музика, і на сцені — знайомі епізоди драми Т. Г. Шевченка «Назар Стодоля», прем'єра якої відбулася вчора.

У новому спектаклі бере участь увесь творчий склад театру. Головні ролі виконують: Назара Стодолі — заслужений артист УРСР В. Єфимов, Галі — Г. Литвиненко, Кичатого — заслужений артист УРСР М. Хорош, Стехи — Г. Губенко, Гната — П. Рибалко, господині—народна артистка УРСР А. Морозова, свата — заслужений артист УРСР В. Сохацький.

Постановка заслуженого артиста УРСР І. Богаченка, художник — В. Геращенко, танці поставлені Ю. Большаковим.

Ю. ЯГНИЧ.